

NOVEMBRE
del 2016

+ valor

SUPLEMENT D'ANÀLISI ECONÒMICA **el Periódico**

Ángela ARCE	Daniel ORTIZ	Pedro LINARES	José Carlos ROMERO	José Luis LÓPEZ	Víctor IRIGOYEN	Gabriela BENVENISTE	Montserrat RIBERA	Maite FANDOS	Susanna ROIG	Maria CAMPUZANO	Mònica GUITERAS	Joan Miquel PIQUÉ
												

Pobresa energètica

Llum al final del túnel

Un problema social
de primera magnitud
que té solució.
És qüestió que totes
les parts hi posin
el seu gra de sorra.

Aconsegueix amb EL PERIÓDICO una **INVITACIÓ EXCLUSIVA** per al parc temàtic de l'esport

OPEN CAMP®
Barcelona

2x1
ENTRADES A
entrades.elperiodico.cat
del 27 NOV - 3 DES

The Sports Experience Park

¡VIU UNA EXPERIÈNCIA OLÍMPICAMENT DIVERTIDA!

Anella Olímpica de Barcelona

 el Periódico

Subscriu-te a El Periódico per només 37€ i aconsegueix
2 entrades GRATIS **Truca al 932222722**

Horari de dilluns a divendres de 8 a 14 h

Entrada vàlida fins al 8 de gener del 2017. Consulteu calendari opencamp.com

Responsabilitat energètica

El 14 de novembre, una dona gran de Reus moria en un incendi provocat per la solitària espelma amb què combatia la foscor. La mort de la Rosa va desencadenar un seguit de retrets entre l'empresa que per impagament li havia tallat el subministrament elèctric, els serveis socials de l'Ajuntament i la Generalitat. Més enllà dels arguments exculpatoris d'uns i les concessions a la demagògia d'altres, la tragèdia de Reus posa el focus en les ineficiències i carencies en els protocols de prevenció davant la pobresa energètica, un fenomen que la crisi ha aguditzat fins al punt d'afectar 2,5 milions de ciutadans, mig milió dels quals viuen a Catalunya. Per afrontar tant les evasives interessades com els apriorismes indocumentats, el suplement +Valor ha reunit els experts i els sectors concernits per avaluar els passos fets contra la pobresa energètica i desgranar les mesures que encara estan per adoptar. No hi apareixen tots els que són, però sí tots els que hi han volgut estar.

Les elèctriques van pagar la seva expansió amb les plusvàlues obtingudes a Espanya. Ara és legítim demanar-los certa reciprocitat

Espanya que en altres països avançats és per la càrrega fiscal que aquesta arrossega, i perquè els successius governs, com a reguladors, han imputat al rebut costos que s'haurien d'endossar als pressupostos de l'Estat. No els falta raó, i tampoc quan subratllen que els dividendes que reparteixen entre els seus accionistes procedeixen cada vegada més de les seves inversions a l'estranger i menys del negoci a Espanya. Circumstància que no obsta per recordar que les elèctriques van finançar la seva expansió gràcies a les plusvàlues aconseguides a Espanya en els bons temps. És legítim, doncs, demanar-los certa reciprocitat.

També les institucions tenen la seva responsabilitat. Com la de dissenyar un bo social que no exclouï cap pobre energètic ni beneficiï famílies nombroses amb possibles. O perfeccionar els protocols per desposseir de pretextos les companyies. O reforçar el seguiment de les persones més vulnerables perquè la descoordinació no causi més morts com la de la Rosa.

Enric
HERNÁNDEZ

Director

4 L'eradicació, al nostre abast

Catalunya té una de les legislacions socialment més avançades en matèria de pobresa energètica, però queda feina per fer.

Ángela Arce i Daniel Ortiz àrea d'innovació social de l'Institut Cerdà

6 ¿Què esperem?

La pobresa energètica és un problema seriós a Espanya i cada vegada és més urgent buscar-hi sortides. Hi ha solucions factibles i assolibles.

Pedro Linares i José Carlos Romero Universitat Pontificia Comillas

8 Una realitat constatada

La solució a la pobresa energètica requereix una estratègia estatal que involucri l'administració, les empreses subministradores i les oenagés.

José Luis López i Víctor Irigoyen Associació de Ciències Ambientals

10 Europa, davant la pobresa energètica

Tot i ser un problema transversal, no hi ha un consens europeu sobre la definició de pobresa energètica, fet que genera un buit legal.

Gabriela Benveniste enginyera de projectes a l'IREC

11 Acabar amb el problema, acte de justícia

La pobresa energètica s'ha convertit en un nou problema social. L'hem d'eradicar no per caritat, sinó per justícia.

Montserrat Ribera directora de l'Agència Catalana de Consum

12 Actuar més enllà de la tasca assistencial

Amb l'acció assistencial no n'hi ha prou per lluitar contra la pobresa energètica, ja que no resol d'arrel el problema i no aborda els factors que hi intervenen.

Maïte Fandos diputada de Benestar Social de la Diputació de Barcelona

13 Una factura social massa alta

La pobresa energètica no és un problema nou ni estacional, propi dels mesos d'hivern, sinó estructural. Fan falta polítiques transversals.

Susanna Roig directora de l'àmbit d'intervenció social de la Creu Roja de Catalunya

14 El bo social i altres pegats inútils

Tenim una llei d'emergència, de sentit comú i de mínims des d'on arrencar cada vegada més garanties. És el moment d'anar més lluny.

Mònica Guiteras i Maria Campuzano Aliança contra la pobresa energètica

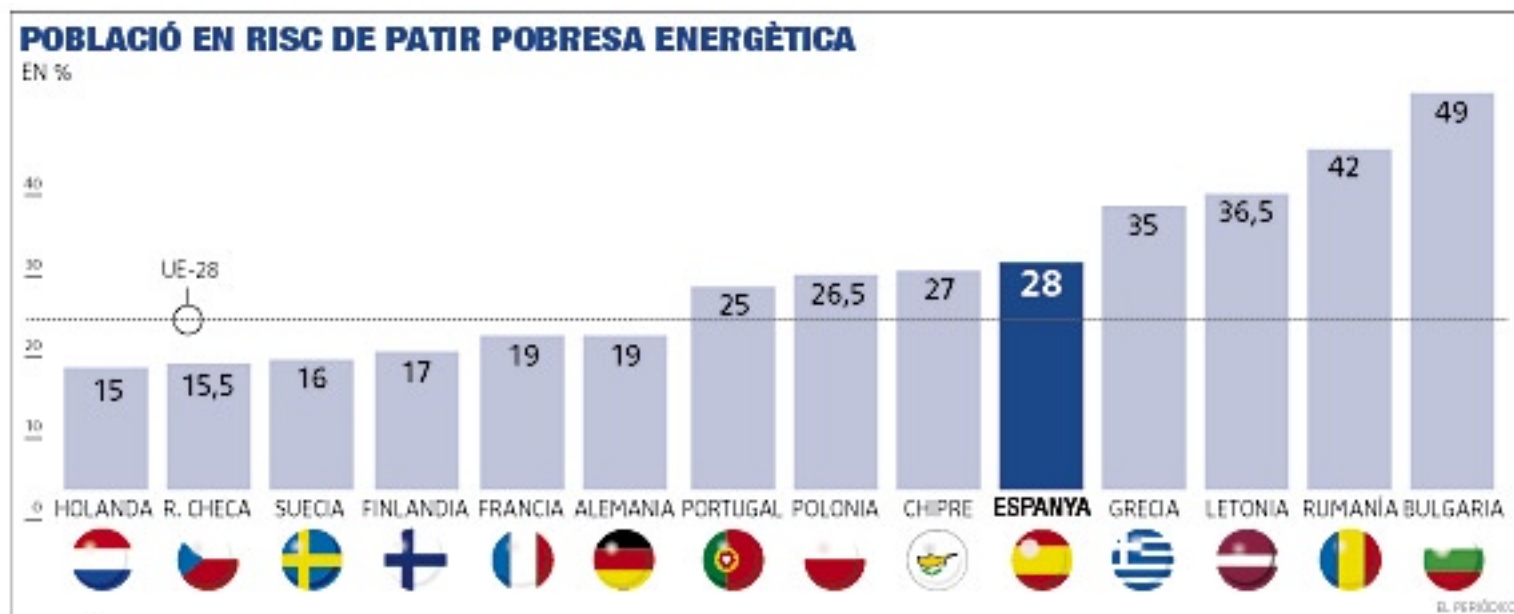
15 Riquesa energètica

Es troba a faltar una reivindicació de més abast: com podem aconseguir energia neta i barata perquè ningú hagi de ser pobre energètic.

Joan Miquel Piqué professor d'EADA

L'eradicació, al nostre abast

La pobresa energètica és un problema invisible des del carrer, un drama que es manté ocult a l'interior de les llars més vulnerables. Catalunya, amb la llei 24/2015 aprovada pel Parlament, té una de les legislacions socialment més avançades, però queda feina per fer. Tots tenim una part de la solució a les nostres mans.

Tenim dues notícies: una de dolenta i una de bona. La dolenta és que la pobresa energètica és una realitat humanament inadmissible, amb greus conseqüències sobre la dignitat, la salut, el benestar i el desenvolupament de les persones. I la bona és que la pobresa energètica no és inevitable i, de fet, amb els nivells de coneixement i recursos actualment disponibles, seria possible eradicar-la si el problema s'enfoqués i es gestionés d'una altra manera.

Definició i quantificació. La pobresa energètica és la dificultat o incapacitat per mantenir l'habitatge en unes condicions adequades de temperatura (més de 18° C a l'hivern i menys de 25° C a l'estiu) o un consum mínim de 100 litres d'aigua per persona i dia. O bé, alternativament, la impossibilitat de disposar dels serveis energètics essencials a un preu just (inferior al 10% del pressupost familiar).

L'enquesta de condicions de vida del 2015 de l'Idescat assenyala que la pobresa energètica afecta un 7% dels catalans (superior al 6,3% de mitjana espanyola), que equival a unes 511.000 persones, aproximadament. Segons un estudi efectuat el 2015 per Insight_E, a Espanya hi ha un 28% de la població en risc de pobresa energètica. Un percentatge semblant al de països com Polònia (26,5%) i Portugal (25%); molt superior al de països com Holanda (15%), la República Txeca (15,5%) i Suècia (16%); i molt inferior al nivell de Romania (42%) i Bulgària (49%).

Malgrat aquests intents per definir i mesurar la pobresa energètica, un dels principals obsta-

El preu de l'energia domèstica a Espanya durant el període 2009-2015 ha pujat el 73%, pel 33% a l'eurozona. El cost inclou, entre altres, un IVA del 21%

cles per millorar-ne la gestió és precisament la dificultat d'acotar-la. Es tracta d'un fenomen invisible des del carrer, que roman ocult a l'interior de les llars més vulnerables i que, ja sigui per incomoditat, per vergonya o per altres raons, no és fàcil de detectar. Actualment no existeix cap mena de cens que permeti quantificar, estudiar l'evolució i analitzar amb rigor el problema. La informació està molt fragmentada entre els serveis socials municipals, les empreses comercialitzadores i les oenegés assistencials.

Context sociopolític i causes de la pobresa energètica. Al l'Estat espanyol el desenvolupament de la consciència ciutadana i política sobre la gravetat del fenomen ha crescut exponencialment arran de la llarga i profunda crisi econòmica dels darrers anys. En el fons, la pobresa energètica no és més que una de les múltiples cares de la mateixa pobresa, sense necessitat d'adjectivar-la. Oriol Illa, president de la Taula del Tercer Sector Social, ho expressa de la manera següent: «Ja fa 3 anys que l'economia torna a créixer, però la fractura social roman intacta. L'elevada desigualtat social és una de les amenaces més grans que tenim avui dia». Des d'aquest punt de vista, el període de postcrisi ha resultat fins i tot pitjor que la crisi, perquè ha posat de manifest que la recuperació econòmica només ha arribat a una part de la societat.

Una altra de les causes és el preu de l'energia domèstica. Durant el període 2009-2015 a Espanya ha crescut un 73%, mentre que a l'Eurozona tan sols ho feia en un 33%. Cal tenir present que aquest cost inclou un elevadíssim percentatge d'impostos, entre d'altres, un incomprendible IVA del 21%.

Per acabar de comprendre la situació, cal afegir que una part significativa del parc d'habitatges a Espanya està en un estat molt deficient, ja sigui per una mala construcció inicial o per manca de manteniment posterior. La conseqüència és que les llars de moltes famílies vulnerables són autèntics forats negres des d'un punt de vista energètic.

El rol dels diferents actors. Les administracions públiques es veuen clarament desbordades i són incapaces de resoldre, per si soles, el problema de la pobresa energètica. D'una banda, el model energètic i la regulació del bo social depenen del Govern central. D'altra banda, en menys o més grau totes les comunitats autònomes han adoptat mesures preventives o paliatives. I, en darrer terme, són els serveis socials municipals els que realment han d'atendre i procurar resoldre la infinita casuística de les llars que han patit talls de subministrament energètic o que estan en risc de patir-ne. En conjunt, la resposta governamental és molt atomitzada i força ineficaç.

La situació a Catalunya és substancialment diferent de la resta de l'Estat. La llei 24/2015, aprovada per unanimitat pel Parlament de Catalunya com a resultat d'una iniciativa legislativa popular, va marcar un abans i un després. El propòsit d'aquesta llei és evitar que cap llar vulnerable es quedi sense subministraments bàsics, i gràcies a aquesta llei actualment Catalunya disposa de la legislació socialment més avançada de l'Estat en aquesta matèria. No obstant, encara no existeix el reglament de la llei i, d'altra banda, s'han evidenciat nombroses dificultats pràctiques en el seu desenvolupament, com s'ha pogut comprovar en el desgraciat succés a la ciutat de Reus, ja sigui per insuficiència de recursos de les administracions locals o per dèficit de coordinació entre ajuntaments i empreses.

Els mitjans de comunicació i l'opinió pública identifiquen sovint les grans comercialitzadores com a principals responsables de la pobresa energètica. És cert que històricament aquestes empreses han estat més reactives que no pas proactives. En qualsevol cas, resulta difícil imaginar la desaparició de la pobresa energètica sense comptar amb elles.

Finalment, les entitats i els moviments socials, és a dir, la ciutadania més activa i organitzada, han jugat i continuen jugant un rol clau. La llei 24/2015 va ser iniciativa seva, així com també moltes altres actuacions i campanyes de sensibi-

Àngela
ARCE

Directora de projectes de l'Àrea d'Innovació Social de l'Institut Cerdà.
Enginyera de camins, canals i ports per la Universitat Politècnica de Catalunya (UPC) i Executive MBA per Esade.

Daniel
ORTIZ

Director de l'Àrea d'Innovació Social de l'Institut Cerdà.
Llicenciat en Ciències Empresarials i MBA per Esade i Llicenciat en Filosofia per la UB. Professor associat del Departament de Ciències Socials d'Esade.

EFE / JUAN CARLOS CÁRDENAS

lització. Dins d'aquest col·lectiu cal distingir entre els que mantenen posicions més ideològiques i els que estan primordialment enfocats al vessant assistencial.

Paradoxes i contradiccions. Les companyies comercialitzadores estan obligades a finançar el bo social, l'instrument que permet reduir en un 25% la factura de les llars vulnerables, i al qual destinen anualment uns 180 milions d'euros. El problema és que el bo social està mal definit. Sorprenentment, no té en compte el nivell de renda del perceptor, de forma que tenen dret a cobrar-lo totes les famílies nombroses (independentment de la seva renda) o bé els propietaris d'habitatges amb una potència contractada inferior als 3 kW (encara que es tracti de segones residències). Alguns experts estimen que tan sols el 10 o el 20% dels perceptors del bo social pertanyen realment al col·lectiu vulnerable.

Una altra gran paradoxa és que sovint les partides públiques destinades a la pobresa energètica no s'exhaureixen, degut a ineficiències administratives o a enfocaments excessivament ideològics. En habitatge social també hi ha despropòsits notables. S'han acreditat casos de famílies vulnerables que paguen 50 euros mensuals pel lloguer de l'habitatge i més de 200 euros en subministrament energètic, perquè les cuines estan equipades amb electrodomèstics d'alt consum.

Reflexions finals. Cal garantir la protecció efectiva del col·lectiu vulnerable, tal i com teòricament ja passa a Catalunya. Aquesta llei és un pas endavant, però cal que serveixi per resoldre problemes, no pas per crear-ne de nous. És urgent dispo-

Per ineficiències administratives o enfocaments massa ideològics, sovint les partides públiques destinades a la pobresa energètica no s'esgoten

sar d'un reglament adequat i fer-ne un desplegament intel·ligent i eficaç.

Cal millorar els mecanismes d'identificació, detecció i mesura de la pobresa energètica. Si no disposem de la informació essencial (nombre de llars afectades, distribució geogràfica, recursos emprats, etcètera) difícilment podrem avançar en la seva eradicació.

És imprescindible reformar el bo social de l'electricitat. La situació actual és summament injusta. És un gran despropòsit que anualment es destinin tants milions d'euros a col·lectius que no necessiten ajuts.

És urgent impulsar un pla de millores estructurals per fer front a la precarietat dels habitatges, per millorar-ne l'aïllament i fer-los més eficients energèticament. Recentment, el Clúster d'Eficiència Energètica de Catalunya (CEEC) ha posat en marxa una interessant iniciativa col·laborativa en aquest sentit.

Finalment, cal promoure un nou model de governança. Tots els actors implicats hi han de fer la seva contribució. Les empreses han de formar part de la solució. Exactament igual que les administracions públiques i les entitats socials. Aquí no sobra ningú. Tots tenim una part de la solució a les nostres mans i hi ha molta feina per fer.

Que a les acaballes del 2016 encara hi hagi llars amb greus dificultats per assumir el cost de la factura de la llum, l'aigua o el gas, és inadmissible a ulls de la ciutadania. Ningú no pot viure sense aquests subministraments essencials, i per tant, que això passi en una societat democràtica, europea i socialment avançada resulta injustificable. Cal que mai més ningú pugui dir: «Passo més fred a casa que al carrer».

¿Què esperem?

La pobresa energètica és un problema seriós a Espanya. Cada vegada és més urgent buscar solucions perquè la situació ha empitjorat en els últims anys. Hi ha solucions factibles i assolibles, com reformar i ampliar l'actual bo social o facilitar ajudes per a l'eficiència energètica a les llars més vulnerables. Però per portar-les a terme és necessària la voluntat política adequada.

FERRAN SENDRA

diquen que no té relació amb el risc de pobresa. Tercer, considerem que aquest suport a la renda hauria de vehicular-se com un pagament a tant alçat (en funció del consum bàsic definit prèviament), i no com el 25% de descompte al preu, que, a més d'insuficient, fa perdre el senyal a l'eficiència. Finalment, i al ser una mesura de redistribució de renda, no veiem cap sentit que siguin només els consumidors elèctrics o energètics els que la financin, sinó que els fons haurien de venir dels Pressupostos Generals de l'Estat. La quantia no és gaire gran: estimem que, com a màxim, podria situar-se en uns 1.900 milions d'euros.

Si es dissenyés un bo energètic efectiu, no caldria disposar mesures contra el tall de subministrament. En tot cas, el desplegament de comptadors intel·ligents per a electricitat pot contribuir a garantir el consum bàsic. Per a altres fonts d'energia podria ser convenient crear línies de crèdit avalades per l'Estat.

L'exemple de França

Una altra mesura de gran impacte és la prioritza-
ció de les ajudes per a l'eficiència energètica a les llars més vulnerables, incloent-hi programes d'informació o auditoria energètica gratuïta com els que existeixen per exemple a França.

I, per descomptat, també és essencial que els preus de l'energia siguin els correctes, i no incloguin elements que no corresponen al cost del subministrament (com les mesures de política energètica o de solidaritat interregional, que haurien de passar també als Pressupostos Generals de l'Estat)

Finalment, un assumpte de gran rellevància en el desplegament de totes aquestes mesures és l'àmbit competencial. Hi ha mesures que creiem que són clarament competència de l'Estat, com l'establiment d'ajudes a la renda i el seu finançament, o la identificació de les llars vulnerables. Altres mesures, com el foment de l'eficiència, poden correspondre a les comunitats autònomes, que són les que compten amb les competències en aquestes qüestions. I per descomptat, els Ajun-

Pedro
LINARES

Catedràtic de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria ICAI de la Universitat Pontificia Comillas.

Cofundador i director d'Economics for Energy, investigador de l'Institut d'Investigació Tecnològica (IIT) i de la Càtedra BP d'Energia i Sostenibilitat.

José Carlos
ROMERO

Investigador en formació a l'IIT de l'Escola Tècnica Superior d'Enginyeria ICAI de la Universitat Pontificia Comillas.

Enginyer Industrial per la Universitat de Màlaga i Màster en Investigació en Sistemes d'Enginyeria per la Universitat Pontificia Comillas.

La pobresa energètica és un problema real a Espanya. Els estudis realitzats per Economics for Energy, i els d'altres investigadors, coincideixen a trobar un mínim d'un 8-9% de llars (aproximadament 6,2 milions de persones) que tenen problemes per mantenir les seves vivendes en condicions saludables de temperatura, o per afrontar el cost de les seves necessitats energètiques bàsiques. Aquestes xifres són a més molt robustes davant el mètode que se segueixi per estimar-les: sistemes subjectius, sistemes objectius basats en mesures relatives, sistemes objectius basats en la renda mínima absoluta...

Els nostres estudis identifiquen tres causes principals d'aquesta situació, i per tant, de la vulnerabilitat. En primer lloc, la insuficiència de les rendes familiars. Després, la falta d'eficiència energètica de les vivendes. I per últim, el cost de l'energia a Espanya.

Així, les llars més vulnerables són aquelles amb baixos ingressos, amb membres menors al seu càrrec i amb inestabilitat laboral dels seus sustentadors. És interessant assenyalar a més que aquestes llars tendeixen a situar-se a les zones de clima més benigne, però de rendes baixes i amb vivendes mal condicionades. Al venir determinada en gran mesura per la renda i pel cost de l'energia, la situació ha empitjorat clarament en els últims anys, i per tant cada vegada és més urgent buscar solucions.

A continuació en plantejem algunes que creiem que podrien contribuir significativament a eliminar el problema. Això sí, ens centrem únicament en el problema energètic, i no en el problema general de falta o desigualtat de rendes, que si

se solucionés, evidentment, alleujaria molt la pobresa energètica, però que té un abast que està fora del nostre àmbit.

En primer lloc, cal definir un indicador adequat per a la pobresa energètica, i també quines són les llars vulnerables. Es tracta d'una cosa que ens ha demanat la Comissió Europea i que encara no s'ha realitzat a Espanya. Aquesta identificació també hauria d'incloure la definició d'un consum energètic bàsic, que hauria d'estar garantit en qualsevol circumstància.

En segon lloc, i com a forma més eficient de ga-

El bo social hauria d'incloure tots els consums energètics, i no solament l'elèctric, i només hi haurien de poder accedir les llars vulnerables

rantir aquest consum bàsic, creiem que és imprescindible reformar i ampliar l'actual bo social. Primer, incloent-hi tots els consums energètics i no només l'elèctric (que únicament suposa el 60% de la despesa mitjana de les llars en energia). Segon, fent que només hi puguin accedir les llars vulnerables. Amb el sistema actual, hi poden accedir totes les famílies nombroses, independentment de la seva renda (i de fet és més freqüent trobar famílies nombroses en els segments de renda més alts); o els que consumeixen menys d'una determinada quantitat, cosa que les nostres anàlisis també in-

taments tenen un paper rellevant a jugar-hi, fonamentalment per la proximitat dels seus serveis socials, que són clau per a la identificació final i el suport a les llars vulnerables. Per un altre costat, no només el sector públic ha de fer la seva part. També el sector privat ha de col·laborar facilitant als serveis socials la identificació dels consumidors més vulnerables.

Com a conclusió: la pobresa energètica és un problema seriós a Espanya, però que té solucions factibles i assolibles amb la voluntat política adequada. ¿Què esperem?

GENERA GAMES - Sevilla

 Cuenta
1|2|3
Pymes

1/6

Este número es indicativo del riesgo del producto, siendo 1/6 indicativo de menor riesgo y 6/6 de mayor riesgo.

Banco Santander está adscrito al Fondo de Garantía de Depósitos de Entidades de Crédito. Para depósitos en dinero, el importe máximo garantizado es de 100.000 euros por depositante en cada entidad de crédito.

Queremos que la historia de tu negocio sea una larga historia.

Por eso, cumpliendo condiciones*, te ayudamos mes a mes con tus gastos, bonificándote en:

1%

Nóminas y Seguros sociales.

2%

Impuestos estatales: IVA, IRPF, Sociedades...

3%

Suministros, seguridad privada y seguros de protección.

también para
AUTÓNOMOS

Y además accedes al Mundo 1|2|3 Pymes con el que obtendrás:

- Condiciones ventajosas en productos de financiación.
- TPV 1|2|3 Pymes en condiciones preferentes.
- Gestor especialista en comercio exterior y mucho más.

LaLiga **Santander**
Patrocinador Principal

bancosantander.es
915 123 123

Sencillo | Personal | Justo
Como un banco debería ser

Santander

* Bonificación de recibos para Pymes y Autónomos con residencia fiscal en España que contraten la Cuenta 1|2|3 Pymes y cumplan sus condiciones: 1) Ingresar al menos 9.000€ en la Cuenta 1|2|3 Pymes o en cuenta de crédito con misma titularidad en los últimos 3 meses; 2) Realizar los pagos de nóminas mensuales a los empleados y pagos de Seguros Sociales; 3) Realizar un mínimo de 6 movimientos en los últimos 3 meses con tarjetas Santander asociadas a la Cuenta 1|2|3 Pymes o en cuenta de crédito con misma titularidad; 4) Comisión de mantenimiento de 9€/mes (si no se cumplen condiciones durante 3 liquidaciones: 18€/mes). El importe sobre el que se calcula la bonificación se limita a un máximo de 3.000€ mensuales por cada uno de los siguientes grupos: remesas de nóminas y Seguros sociales; impuestos estatales relacionados con la actividad profesional; suministros (agua, gas, electricidad y telecomunicaciones de emisores españoles) y empresas de seguridad privada españolas; seguros de protección de prima periódica mediados o distribuidos por Grupo Santander. Más información en www.bancosantander.es

Una realitat constatada

Es mesuri com es mesuri, una part significativa de les llars espanyoles experimenta condicions associades a la pobresa energètica i s'ha demostrat, a més, que és un fenomen que va més enllà de l'espectre de població en situació de pobresa monetària o d'exclusió social. El problema requereix una estratègia estatal que impliqui tothom.

Des que a l'Associació de Ciències Ambientals (ACA) vam començar a treballar per investigar la incidència de la pobresa energètica a Espanya, fa més de 6 anys, avui dia, després d'haver elaborat tres estudis (2012, 2014 i 2016) i impulsat múltiples iniciatives, fòrums i projectes sobre aquesta temàtica, podem afirmar amb rotunditat que hi ha un important reconeixement social i institucional de la pobresa energètica com a problemàtica d'entitat pròpia, especialment a nivell autonòmic i local.

Des que es van publicar les primeres dades el 2012, el concepte de pobresa energètica també ha evolucionat cap a una condició més extensa i difusa denominada vulnerabilitat energètica, definida com la probabilitat d'una família d'experimentar una situació en la qual a casa seva no rep una quantitat adequada de serveis de l'energia. Aquest nou enfocament explica la pobresa energètica com una condició que es viu de manera temporal causada per condicions estructurals i conjunturals que van més enllà dels tres factors tradicionalment considerats (ingressos de la llar, preus de l'energia i eficiència energètica de l'habitatge). Per exemple, el naixement d'un nadó a la llar o la malaltia d'una persona gran que requereix una màquina amb un alt consum energètic diari, condicionen la demanda i les necessitats energètiques d'una família i poden provocar que entri en situació de pobresa energètica.

Intentant quantificar aquest fenomen al llarg d'aquests anys, hem constatat la dificultat de comptar amb un únic indicador o metodologia per mesurar la pobresa energètica per la qual cosa, el 2016, vam voler incorporar nous indicadors de pobresa energètica. En concret, vam replicar per al cas espanyol l'indicador oficial del Regne Unit, denominat *low income-high costs* (LIHC), i vam portar a terme tres estimacions d'un indicador basat en el concepte d'ingrés mínim acceptable (*minimum income standard* o MIS), un valor de renda que encara no està definit quantitativament per al cas espanyol però que es definiria com aquella renda que permet a una llar disposar d'igualtat d'oportunitats en la societat.

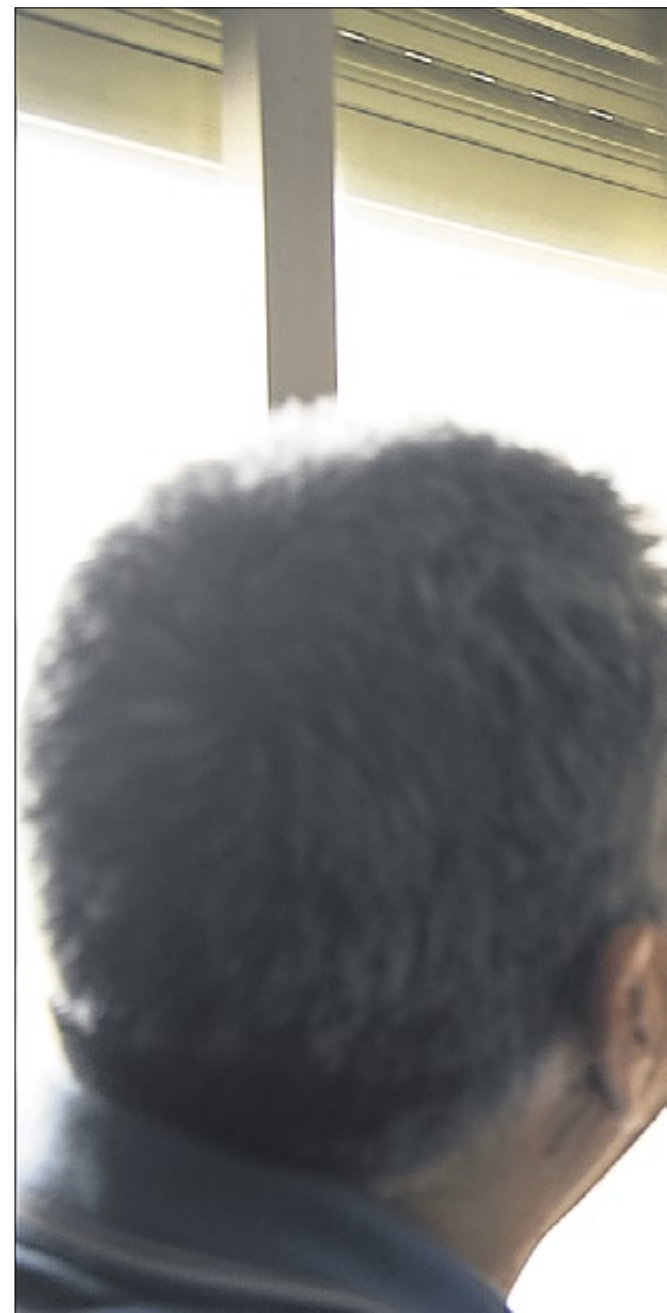
Aquestes noves aportacions ens han permès constatar que, agafant qualsevol d'aquests indicadors, una part significativa de les llars espanyoles experimenten condicions associades a la pobresa energètica. Per exemple, l'any 2014, l'11% de les llars espanyoles (equivalent a 5,1 milions de persones) es declarava incapaç de mantenir la seva vivenda a una temperatura adequada durant els mesos freds i el 15% de les llars espanyoles (equivalent a 6,2 milions de persones) desti-

nava més del 10% dels seus ingressos anuals a la compra d'energia per a l'habitatge.

En l'últim estudi també hem pogut constatar que l'evolució des de l'anterior estudi no ha sigut positiva. Els indicadors basats en percepcions i declaracions de la llar (per exemple, les famílies que són incapaces de mantenir la seva vivenda a una temperatura adequada a l'hivern o que acumulen endarreriments en el pagament dels rebuts) mantenen la seva tendència a l'alça de manera sostinguda fins al 2014, l'últim any del qual es disposa de dades, malgrat que determinats factors macroeconòmics clau, com ara la taxa d'ocupació o la variació interanual del producte interior brut (PIB), havien millorat el 2013 i el 2014.

També hem pogut observar que la pobresa energètica no afecta tothom en la mateixa mesura. Per exemple, es detecta que hi ha més incidència de la pobresa energètica en famílies en les quals la persona principal té un baix nivell educatiu, es troba en situació d'atur o depèn d'altres prestacions, té un contracte temporal, és soltera, viuda o divorciada, o prové d'un país de fora de la Unió Europea (UE), així com en el cas de famílies monoparentals. El mateix passa en llars en què conviu persones amb mala salut i malalts crònics, i en llars que lloguen la vivenda.

A més a més, a Espanya hi ha un gradient de desigualtat energètica segons el qual la probabilitat de ser objecte d'algun tipus de privació as-

tudi de la taxa de mortalitat addicional d'hivern (TMAI). Tenint en compte que a Espanya es produeixen més de 24.000 morts addicionals al llarg de l'hivern, es calcula que 7.100 (el 30%, segons metodologia de l'Organització Mundial de la Salut) podrien estar associades a la pobresa energètica.

Però la realització d'estudis no ha sigut l'única tasca que l'Associació de Ciències Ambientals ha desenvolupat durant aquests anys. També s'han desenvolupat múltiples accions de sensibilització i comunicació, com per exemple la celebració de la Setmana Europea de la Pobresa Energètica al llarg dels últims tres anys o la iniciativa a Twitter promovent el dia de la #pobrezaenergetica. De la mateixa manera, estem portant a terme jornades formatives a agents socials i a tèc-

A Espanya es produeixen més de 24.000 morts addicionals a l'hivern. Segons la metodologia de l'OMS, el 30% podrien estar associades a la pobresa energètica

sociada al consum domèstic d'energia augmenta a mesura que disminueixen els ingressos. En aquesta anàlisi es va observar que les llars més pobres fan servir menys energia per persona i metre quadrat d'habitatge per satisfer les seves necessitats bàsiques però que, malgrat això, els comporta un esforç més gran dels seus ingressos. Igualment, s'ha constatat que la correspondència entre pobresa energètica i monetària dista de ser perfecta, la qual cosa ha posat de manifest que la pobresa energètica és un fenomen que va més enllà de l'espectre de població en situació de pobresa monetària o d'exclusió social.

També s'ha analitzat la relació existent entre la pobresa energètica i la salut i sobretot en l'es-

tics de consum, perquè puguin informar els consumidors en general i les llars més vulnerables en particular de quina manera poden reduir la seva vulnerabilitat energètica, i hem desenvolupat recentment un projecte *in situ* amb llars vulnerables amb la finalitat de mesurar i conèixer millor les condicions en què habiten i les estratègies que adopten davant de la situació de precarietat en què es troben. Aquest coneixement ha servit per assessorar-los, de manera personalitzada, amb la finalitat d'aconseguir reduir el seu esforç en el pagament de les factures i per millorar el seu benestar.

Tot aquest treball a més ha servit per alimentar el Punt d'Informació al Consumidor Vulne-

José Luis
LÓPEZ

Director de projectes de l'Associació de Ciències Ambientals (ACA).
Llicenciat en Ciències Ambientals. És coautor, entre altres, dels tres estudis realitzats per ACA el 2012, el 2014 i el 2016 sobre la pobresa energètica a Espanya.

Víctor
IRIGOYEN

Coordinador de projectes i tècnic de l'Associació de Ciències Ambientals (ACA).
Ambientòleg per la Universitat d'Alcalá de Henares. Forma part de l'equip de treball de l'ACA en matèria de pobresa energètica.

OSCAR MARTINEZ

nable (PICV) que vam generar a la pàgina web www.pobregaenergetica.info, un punt web de consulta i ajuda per a qualsevol ciutadà.

De forma prèvia a l'últim estudi publicat, vam desenvolupar un procés participatiu de consultes amb agents molt diversos per identificar oportunitats d'intervenció en aspectes concrets. Entre el mes de novembre del 2015 i el març del 2016 es van convocar 11 tallers de treball en diverses ciutats d'Espanya en els quals es va comptar amb la presència de 146 professionals i experts que van assenyalar la necessitat d'actuar sobre aspectes com les factures de l'energia, el bo social elèctric, els talls de subministrament, les mesures de microeficiència, la rehabilitació energètica d'edificis, la millora de les fonts d'informació i a continuar avançant en línies de recerca.

Estratègia estatal

Fruit de tota aquesta feina, l'ACA insisteix i segueix treballant a proposar una actuació coordinada per mitjà d'una estratègia estatal de lluita contra la pobresa energètica que involucri els tres nivells de l'administració, les empreses subministradores, les oenagés i tota la societat. A més a més, reclamem aspectes de més detall com la reformulació del bo social per adaptar-lo a la realitat dels consumidors vulnerables; actuar en l'àmbit dels talls de subministrament amb canvis legislatius i fons d'ajuda; la reforma de les polítiques de finançament d'eficiència energètica amb la finalitat de beneficiar prioritàriament llars vulnerables i amb dificultats per invertir en la seva vivenda; el millor aprofitament d'oportunitats en el camp de la microeficiència; fomentar programes de formació orientats als col·lectius vulnerables en temes d'hàbits de consum i eficiència energètica, accés al bo social o ajudes a la rehabilitació, i millorar la transferència i ús d'informació rellevant per a una millor presa de decisions, incloent-hi la recollida d'estadístiques oficials.

Tel. atenció al client: 932 222 722 (de dilluns a divendres de 8 a 14 h)

f /elperiodico.cat t @elperiodico_cat

AQUEST NADAL

Aprèn i diverteix-te amb les festes i tradicions catalanes

El Tió de Nadal amb adhesius

El Caganer amb adhesius

Per només **3,95€** cada llibre

Descobreix més coses del **Caganer** i el **Tió de Nadal** amb els dos llibres amb adhesius que El Periódico et porta al quiosc. Disfruta d'aquestes festes llegint i completant els contes amb els fills i nés.

A LA VENDA A PARTIR DE DISSABTE

el Periódico

AMB ADHESIUS

susaeta ediciones sa

ELISENDA PONS

Europa, davant la pobresa energètica

Tot i ser un problema transversal, no hi ha un consens oficial europeu sobre la definició de pobresa energètica, cosa que genera un buit legal sobre com afrontar-la. La UE s'ha centrat fins ara a fomentar l'augment de l'eficiència energètica.

En l'última dècada, la pobresa energètica (*fuel poverty*) s'ha convertit en una prioritat creixent per als estats membres de la UE. Segons l'Agència Europea d'Estadística (Eurostat 2015), a la UE entre 50 i 125 milions de persones podrien estar en risc de patir pobresa energètica. Al ser per tant un problema que afecta en més o menys grau tots els estats, és inevitable preguntar-se: ¿quin paper ha desenvolupat la política comunitària per abordar aquest problema?, ¿quines mesures s'estan adoptant?, ¿estan sent efectives? Per contestar a aquestes preguntes és necessari fer una retrospectiva de com la UE ha anat tractant aquest tema durant els últims anys, des de la seva definició fins a la promulgació de mesures per quantificar-la, pal·liar-la i disminuir-la.

El més impactant és que, tot i ser un problema transversal a tota la UE, avui dia no hi ha un consens oficial europeu relatiu a la definició de pobresa energètica. En funció de la magnitud del problema a cada país, coexisteixen diferents definicions. Per exemple, a Irlanda s'entén per pobresa energètica «la incapacitat de permetre's un nivell bàsic de condicionament tèrmic dins de la llar, ja sigui per motius econòmics o per motius d'ineficiència» (Office for Social Inclusion 2007:67). A França, es considera pobra energèticament aquella persona que té dificultats per proveir-se de l'energia necessària per cobrir les seves necessitats bàsiques (Plan Bâtiment Grenelle, 2009:16). A Eslovàquia, es parla més d'establir una relació entre les despeses derivades del proveïment energètic i els ingressos d'aquella vivenda (Strakova, 2014:3). No obstant a Espanya, un dels països més afectats per la pobresa energètica, no n'hi ha actualment una definició estatal i s'han de seguir les definicions donades per algunes organitzacions no governamentals.

Ens trobem, per tant, davant d'un panorama

de desemparament on no hi ha una definició oficial inequívoca de pobresa energètica, fet que deriva cap a un buit legal sobre com afrontar-la.

Malgrat això, des de fa una dècada la Unió Europea s'ha encarregat de llançar directives que, de manera implícita o explícita, toquen el tema de la pobresa energètica, encara que totes elles molt centrades a fomentar l'augment de l'eficiència energètica.

Una primera iniciativa va ser l'aprovació el 2008 del paquet de mesures conegut com a objectius 20-20-20 (millora del 20% en l'eficiència energètica, reducció del 20% en les emissions de gasos d'efecte hivernacle i augment del consum d'energia de fonts renovables al 20% per al 2020). En particular, la directiva d'eficiència energètica per a edificis és la principal norma europea dirigida a edificis en matèria d'eficiència energètica. Amb la directiva d'ecodisseny-ErP (2009/125/CE) es va instaurar a la UE un marc per a l'establiment de requisits obligatoris d'ecodisseny que apliquen

als productes relacionats amb l'energia (motors, electrodomèstics, calderes, etc.) i que ha derivat en l'obligatorietat de l'etiquetatge energètic per a aquests productes. A més, el 2012, es va aprovar una nova directiva en matèria d'eficiència energètica més ambiciosa que les anteriors i que busca aconseguir nous objectius més enllà del 2020. En paral·lel, la UE ha llançat programes de finançament de projectes com *Intelligent Energy Europe*, centrat en actuacions per impulsar l'aplicació d'aquestes directives.

Totes aquestes mesures se centren a millorar tècnicament els productes i confien en el paper dels usuaris com a consumidors a l'hora d'aconseguir un estalvi energètic efectiu. Són solucions per a aquells consumidors que sí que tenen accés, des d'un punt de vista econòmic, a productes amb millors prestacions energètiques. No obstant, aquells que, donada la seva condició econòmica, no se n'han pogut beneficiar es troben ara en una situació de desavantatge i de conseqüent vulnerabilitat.

Per tant, s'ha vist necessari aplicar un canvi de plantejament i començar a afrontar el tema de l'eficiència energètica tenint també en compte aquella franja social vulnerable econòmicament. Com a primera iniciativa finançada on es descriu el problema de la pobresa energètica destaca el projecte EPEE (*European fuel poverty and energy efficiency*, 2006-2009). En aquest projecte es van analitzar les normatives i iniciatives nacionals de diferents països i es va arribar justament a la conclusió que hi ha una gran dificultat per trobar dades quantitatives consistentes que serveixin per caracteritzar sobre la mateixa base la situació de pobresa energètica en cada país.

El 2011 va sorgir el portal *Fuel poverty network* (<http://fuelpoverty.eu/>) com un mitjà per informar-se i debatre sobre el tema de la pobresa energètica a la UE i més enllà.

Recentment, la UE ha llançat el seu programa de finançament de projectes Horizon 2020 *Secure, clean and efficient energy* per a 2016-2017. Dins del llistat de temes hi ha una crida a presentar projectes amb uns objectius que se centrin no solament en la millora de l'eficiència energètica, sinó també a establir mesures per lluitar contra la pobresa energètica donant a l'usuari final les eines tècniques i els coneixements necessaris que portin a un canvi en el seu comportament i a una millora en les seves condicions de vida. Aquest canvi de perspectiva ha d'impulsar projectes que permetin treballar amb els col·lectius vulnerables que es trobin en situació de pobresa energètica, realitzant actuacions tècniques bàsiques, de baix impacte econòmic i gran abast.

Mentrestant, és desitjable i necessari que la maquinària europea treballi per trobar les fórmules legislatives que aconseguixin identificar, protegir i actuar contra la pobresa energètica posant, com ha de ser, l'individu al centre. Esperem que no triguï gaire.

És necessari que la UE treballi per trobar fórmules legislatives que identifiquin, protegeixin i actuïn contra la pobresa energètica posant l'individu al centre

Gabriela
BENVENISTE

Enginyera de projectes a l'Energy Analytics Research Group de l'Institut de Recerca en Energia de Catalunya (IREC). Llicenciada en Enginyeria Industrial per la UPC i Màster en Tecnologia i Medi Ambient pel Politecnico de Torino.

Acabar amb el problema, un acte de justícia

La pobresa energètica, que afecta més del 8% de les llars catalanes, s'ha convertit en un nou problema social. El Parlament va aprovar la llei 24/15 de mesures urgents, però queda molta feina per fer per eradicar, per justícia, aquest problema.

La pobresa és com un prisma que té moltes cares i quan arriba no respecta res, ni edats, ni sexes, ni races... I tal com deia Nelson Mandela: «Eradicar la pobresa no és un acte de caritat, és un acte de justícia!».

La pobresa energètica, a Catalunya, la coneixem com la incapacitat de poder mantenir la llar amb els serveis bàsics d'electricitat, gas i aigua, necessaris per desenvolupar una vida normal: cuinar, escalfar-se, rentar o cuidar la higiene personal.

La profunda crisi econòmica, iniciada l'any 2008, ha fet que a Catalunya hi hagi una taxa de pobresa superior a les enregistrades anteriorment i, com que la pobresa energètica forma part de la mateixa pobresa, aquest fenomen ha esdevingut un nou problema social.

El Govern de la Generalitat de Catalunya, conscient d'aquesta problemàtica, l'any 2013 ja va legislar l'anomenada treva hivernal amb el decret llei 6/2013, que prohibia a les empreses subministradores tallar l'energia elèctrica i el subministrament de gas, entre els mesos de novembre i març, a les persones o famílies que, a causa de la seva precarietat econòmica, no poguessin fer front al pagament d'aquests subministraments.

Aquest decret va ser suspès pel Tribunal Constitucional sota l'excusa que la legislació en matèria energètica corresponia únicament al govern de l'Estat, sense aportar cap mena de mesura que pal·lés aquesta mancança.

Davant d'aquesta suspensió, l'any 2014 el Parlament de Catalunya va legislar novament, mitjançant el Codi de Consum, amb la llei 20/2014 per a la millora de la protecció de les persones consumidores en matèria de crèdits i préstecs hipotecaris, vulnerabilitat econòmica i relacions de consum, que prohibia el tall dels subministraments bàsics a les persones o famílies amb vulnerabilitat econòmica. També es va crear el Fons d'Atenció Solidària, que havia d'estar dotat amb aportacions econòmiques tant públiques com privades.

La llei 20/2014 va córrer la mateixa sort que el decret del 2013; va ser suspesa pel Tribunal Constitucional amb els mateixos arguments que l'anterior iniciativa legislativa.

L'any 2015 va entrar al Parlament de Catalunya una iniciativa legislativa popular (ILP) sobre la pobresa energètica i els desnonaments, amb l'objectiu de regular la prohibició dels talls de subministrament d'aigua, gas o electricitat a les persones amb risc d'exclusió residencial i que posava èmfasi en el principi de precaució, és a dir, en el fet que no es pugui tallar els subministraments a ningú mentre no es demostrï que no està en risc d'exclusió residencial. La iniciativa també preveia arribar a convenis o acords entre les administracions i les empreses subministradores, per contribuir a minorar el deute que s'anés produint. Aquesta iniciativa es va aprovar, per unanimitat de tots els grups polítics de la Cambra, amb la llei 24/2015 de mesures urgents per afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica.

Aquell mateix any, l'Agència Catalana del Con-

sum (ACC) comença a aplicar la llei amb la realització dels protocols d'actuació dels Serveis Bàsics d'Atenció Social i les empreses subministradores, que marquen que les companyies han de demanar un informe als serveis socials locals abans de realitzar cap tall, per garantir els subministraments bàsics a totes les persones o famílies en risc d'exclusió social. Protocols que ara l'Associació Espanyola de la Indústria Elèctrica (UNESA) ha volgut impugnar mitjançant un recurs contenciós administratiu, tot i que el jutge n'ha desestimat la suspensió fins que hi hagi sentència.

Amb l'aprovació de la llei 24/2015, també es va començar a treballar en els convenis amb les empreses subministradores, i es va habilitar la bústia d'emergències de l'ACC perquè els serveis socials comunicuessin qualsevol tall indegut de subministrament i es pogués així motivar la reconexió del servei amb la màxima diligència.

Però l'any 2016, una vegada més, el Tribunal Constitucional suspèn part de la llei, primordialment la part que feia referència als desnonaments, tot i que va deixar lliure de suspensió la part referent a la pobresa energètica – que es continua aplicant a Catalunya avui dia –, suposem que davant la insistència del Govern català i del mateix president de la Generalitat de la necessitat de mantenir la mesura.

Des d'aleshores, l'Agència Catalana del Con-

La Generalitat va pagar l'any passat factures de persones vulnerables per un import d'1,2 milions d'euros. I al llarg d'aquest any, de 3,8 milions

sum ha signat un total de 20 convenis amb empreses subministradores d'aigua, amb un abast poblacional de més de 6,5 milions de ciutadans a Catalunya, i es preveu continuar-ne signant amb les empreses que encara manquen. Al mateix temps, se segueix negociant amb les empreses d'electricitat i de gas per assolir convenis o acords, tal com estipula la llei.

Durant el 2015, el Govern de la Generalitat va pagar factures de persones vulnerables per un import d'1,2 milions d'euros, i de 3,8 milions durant aquest 2016. També s'ha dotat un fons de 5 milions d'euros més a finals d'aquest 2016, per continuar fent front al deute de les famílies amb risc d'exclusió residencial. En aquesta tasca, ha resultat inestimable la col·laboració del món local (ajuntaments i consells comarcals), de les diputacions i de les entitats socials de tot el territori.

L'Agència Catalana de Consum també ha iniciat més de 115 expedients sancionadors per talls indeguts a famílies o persones vulnerables i ja se n'han resolt definitivament 18.

Queda encara molta feina per fer, i sabem que la pobresa energètica també requereix implementar altres mesures estructurals que ajudin a minimitzar-la, com per exemple invertir en estalvi energètic, revisar les potències instal·lades, millorar la xarxa elèctrica als habitatges, oferir un millor assessorament als serveis socials sobre els tipus de tarifes socials, etc. En aquesta línia ha començant ja a treballar la Generalitat per tal de minimitzar aquest nou problema social que afecta, segons alguns estudis d'entitats socials, més del 8% de les llars catalanes.

Des del Govern seguirem treballant incansablement per resoldre el problema de la pobresa energètica perquè, com citava al principi, és un acte de justícia.

FERRAN NADEU

Montserrat
RIBERA

Directora de l'Agència Catalana de Consum. Departament d'Empresa i Coneixement.

Llicenciada en Ciències Econòmiques i Empresarials per la UB. Ha sigut, entre altres càrrecs, alcaldessa de Guardiola de Berguedà.

OSCAR MARTINEZ

Actuar més enllà de la labor assistencial

No n'hi ha prou amb l'acció assistencial per afrontar la pobresa energètica, ja que no resol d'arrel el problema i no aborda el conjunt de factors que hi intervenen. S'ha de respondre a aquesta urgència social de manera preventiva i estructural.

De tothom és coneguda la situació actual en què es troben moltes persones, per raons diverses, a l'hora d'afrontar els pagaments de subministraments bàsics com l'aigua, el gas o la llum. Per això, la lluita contra la pobresa energètica s'ha convertit en una política clau de la Diputació de Barcelona, juntament amb molts altres programes que es despleguen des de Benestar Social, per aconseguir que hi hagi una garantia social bàsica per a tothom.

L'empobriment de la població amb la crisi econòmica, el creixement de la pobresa material severa o l'elevada taxa d'atur, sumat a altres elements estructurals com ara el deficient estat del parc d'habitatges en termes d'eficiència energètica i l'elevat preu de l'energia, un dels més cars d'Europa, són algunes de les dades que es van posar sobre la taula els dies 3 i 4 de novembre en el I Congrés Català de Pobresa Energètica, organitzat a Sabadell i que ha facilitat consensuar actuacions entre administracions, empreses i entitats del tercer sector social que donin solucions a aquestes situacions. Totes les administracions van fer front comú per resoldre definitivament aquesta situació.

L'accés a serveis bàsics com llum, aigua i gas és un dret fonamental de tots els ciutadans i ciutadanes dels nostres pobles i ciutats. Per això actuem per donar suport als ajuntaments de manera que puguin atendre el millor possible la ciutadania davant d'aquesta urgència

Si treballem des de l'àmbit més local, amb una mirada global, transversal i de coresponsabilitat, aconseguirem incidir en el model social i energètic

social. I ho fem a través d'aportacions econòmiques destinades a fer front al pagament de subministraments de les famílies en situació de vulnerabilitat energètica; amb actuacions de caràcter preventiu i centrades en l'empoderament dels equips municipals; i aportant eines per aconseguir reduir el consum energètic de les llars i la despesa en aquests subministraments.

Per aquest motiu, des de la Diputació de Barcelona estem impulsant mesures concretes com, per exemple, el diagnòstic de la situació al territori. Els municipis, especialment els equips de serveis socials, coneixen de prop la realitat i, juntament amb les entitats del tercer sector social, estan donant resposta des de fa

anys a les necessitats més immediates. Per això, en primer lloc, hem elaborat l'informe *La pobresa energètica a la demarcació de Barcelona. Propostes d'actuació des de l'àmbit local*, que mostra que els ens locals de la demarcació de Barcelona han incrementat les partides econòmiques destinades al pagament de factures de subministraments energètics. Aquesta mesura ha evitat talls de subministraments i continua sent una acció necessària davant situacions d'emergència, però sovint aquestes ajudes es cronifiquen sense resoldre la problemàtica.

Així, en el 89% dels municipis de la demarcació de Barcelona, segons aquest informe, les persones usuàries dels serveis socials que no poden pagar les factures de subministraments han rebut més d'una ajuda per aquest concepte. L'acció assistencial no és, doncs, suficient, ja que no resol d'arrel el problema i no aborda el conjunt de factors que hi intervenen.

Respondre a la pobresa energètica de forma preventiva i estructural implica, doncs, intervenir, també, sobre l'eficiència energètica de les llars i per reduir les despeses en energia, cosa que vol dir incidir en les polítiques que afecten el model energètic, l'habitatge, el medi ambient i el sistema de protecció social.

Programa pioner

Per aquesta raó, i en segon lloc, des de la Diputació de Barcelona s'aposta pel programa d'auditories i intervenció als habitatges en situació de pobresa energètica que hem posat en marxa aquest any –de forma transversal entre tres àmbits de la corporació: Benestar Social, Medi Ambient i Habitatge–, per tal de millorar l'eficiència energètica de més de 4.000 llars en el període 2016-2017 i 2017-2018. Es tracta d'un programa pioner que vol educar en un consum racional, eficient i responsable de les energies, instal·lar materials que permetin millorar l'eficiència energètica (per exemple substituir les bombetes per altres de led que tenen un menor consum, aïllaments de finestres i portes, o temporitzadors) i donar a conèixer les condicions de contractació, perquè hem detectat en una prova pilot realitzada a 40 habitatges que un 80% de les llars amb dret a bo social no l'havien demanat.

Finalment, cal tenir present el potencial que té el món local per promoure el treball en xarxa, una metodologia d'intervenció social que és imprescindible per abordar de forma preventiva la pobresa energètica: és necessària una acció coordinada entre els serveis socials, energètics, d'habitatge, de consum i de salut dels municipis, en col·laboració amb els diferents nivells de govern, el tercer sector social i les empreses del sector. Això fa molt necessari que, a banda d'una estratègia i una taula nacional per abordar la problemàtica, es desenvolupin a nivell local taules de coordinació o xarxes d'inclusió, en les quals l'accés als subministraments sigui un àmbit a tractar i on es convidi a participar-hi els diferents serveis de l'ajuntament, les entitats socials i les empreses del sector.

Per dur a terme totes aquestes accions hi ha elements que són clau, com la capacitat dels i les professionals dels serveis socials municipals, la sensibilització de la ciutadania i el desenvolupament de bones eines de detecció i diagnòstic de la problemàtica.

En definitiva, si abordem la pobresa energètica des de l'àmbit més local, amb una mirada global, transversal i de coresponsabilitat, podrem contribuir a incidir en els models social i energètic que es troben en l'arrel d'aquesta problemàtica i garantir unes condicions de vida dignes a tota la ciutadania. Des de la Diputació hem començat a posar les eines per afrontar el problema i contribuir amb solucions que facilitin el nostre principi bàsic, actuar preventivament per disminuir la despesa energètica de les llars alhora que garantim la qualitat de vida dels ciutadans dels nostres pobles i ciutats.

Maite
FANDOS

Diputada de Benestar Social de la Diputació de Barcelona. Regidora de l'Ajuntament de Barcelona. Té estudis de Dret a la Universitat de Barcelona (UB) i el Programa de Lideratge per a la Gestió Pública (IESE).

Una factura social massa alta

La pobresa energètica no és un problema nou ni estacional, propi dels mesos d'hivern, sinó estructural i que, amb la crisi i la pujada dels preus de l'energia, no ha fet més que créixer. Fan falta polítiques transversals i permanents contra aquest fenomen. No ens podem permetre una factura social tan elevada.

El fenomen de la pobresa energètica no és pas nou. Des de l'inici de la crisi econòmica l'any 2007 i la pujada sostinguda dels preus de l'energia, podem constatar objectivament que es tracta d'un fenomen a l'alça, com ens va mostrar cruament la setmana passada el tràgic accident de la Rosa, una veïna de Reus de 81 anys, que va morir a causa d'un incendi a casa seva provocat per la combustió d'una espelma perquè tenia la llum tallada.

Des de la Creu Roja, ja fa temps que alertem d'aquest fenomen preocupant i de la necessitat de buscar-hi respostes. Abans de res, convé aclarir a què ens referim exactament quan parlem de pobresa energètica. No deixa de ser una cara més de la pobresa, que, com moltes vegades s'ha dit, és polièdrica i té múltiples dimensions. No obstant, creiem que fragmentar la pobresa i posar-hi un nom pot facilitar fer-ne una anàlisi de les causes i conseqüències directes i, per tant, definir millor les intervencions necessàries concretes per fer-hi front.

¿Quines són les causes de la pobresa energètica? Són múltiples i convergeixen en molts casos. Parlem principalment de l'encariment del preu de l'energia: en els últims 6 mesos, el preu de la llum ha pujat un 24,6%, segons l'associació de consumidors FACUA; i entre el 2008 i el segon semestre de 2015, el preu de l'energia per al consumidor domèstic s'ha incrementat d'un 73%, segons l'Institut Català de l'Energia. Altres causes de la pobresa energètica són la situació de preca-

rietat dels habitatges –que no garanteix un bon aïllament tèrmic– o el baix nivell de renda.

La pobresa energètica és un fenomen que ha anat a l'alça a Catalunya i actualment afecta el 10,9% de la població, xifra que s'ha duplicat des del 2008, segons alerten l'Aliança contra la Pobresa Energètica i la Taula d'entitats del Tercer Sector Social. La seva incidència encara és més gran entre les persones en situació vulnerable que atensem. Segons dades de l'Observatori de la Creu Roja, que ha analitzat la situació de persones ateses en projectes de lluita contra la pobresa, un 42% d'elles patia pobresa energètica l'any 2011, percentatge que s'havia elevat fins al 61,8% el 2014. Estem parlant de persones que tenen problemes per mantenir una temperatura adequada al seu domicili o que tenen rebuts impagats dels subministraments bàsics.

L'informe *Crisi econòmica i salut* (2014), de la So-

Hauria de primar un criteri garantista perquè no es tallés el subministrament a una persona en risc d'exclusió social

cietat Espanyola de Salut Pública i Administració Sanitària, indica que factors relacionats amb la pobresa energètica –humitat, baixa temperatura a l'interior d'una casa, mala refrigeració– estan vinculats amb patologies al·lèrgiques i respiratòries, ansietat, depressió, o més mortalitat o incidència de malalties, principalment derivades de complicacions cardiovasculars i respiratòries, entre d'altres. Així doncs, hi ha motius sociosanitaris més que suficients perquè posem en marxa mesures urgents per prevenir la pobresa energètica.

En aquest sentit, considerem que la llei catalana de mesures urgents per afrontar l'emergència en l'àmbit de l'habitatge i la pobresa energètica (lleï 24/2015 de 29 de juliol) –impugnada parcialment pel Tribunal Constitucional, però no pel que fa a la part de pobresa energètica– representa un pas endavant del tot necessari per protegir en primera instància aquests col·lectius en situació de risc. La normativa insta les administracions públiques a establir acords amb les companyies d'aigua, gas i electricitat per garantir que concedeixin ajuts a fons perdut per a les famílies en situació vulnerable. També insta les empreses subministradores a sol·licitar un informe a serveis socials per saber si es tracta d'una persona o família en situació de vulnerabilitat abans de fer el tall. Respecte a aquest protocol, volem remarcar que tots els actors que hi estan implicats haurien d'actuar sempre amb la màxima responsabilitat, i que sempre hauria de primar un criteri garantista i preventiu que assegurés que en cap cas es talla el subministrament a una persona en risc d'exclusió social.

Un bo per al butà

Encara són molts els reptes pendents. Per exemple, considerem que s'haurien d'establir criteris energètics en habitatges nous, desplegar ajuts per a la rehabilitació per fomentar l'estalvi energètic, aconseguir que els electrodomèstics siguin més eficients energèticament, i que aquells que ho són siguin econòmicament més accessibles. També cal definir algun tipus de bo social per al gas butà, definir sistemes per poder prioritzar ajuts en situacions de més vulnerabilitat –persones amb malalties, infants, persones grans...–, treballar perquè la política de preus de consum no continuï creixent i, en definitiva, garantir una cobertura mínima de subministraments bàsics. També cal incrementar els processos d'intermediació entre entitats socials, empreses subministradores i administracions, com ja hem començat a impulsar des de la Creu Roja. Nosaltres, per la nostra intervenció directa amb les persones, podem identificar els casos de persones en situació vulnerable i alertar les administracions i les empreses energètiques perquè actuïn en conseqüència i preservin els seus drets bàsics.

A més de traslladar aquestes propostes a poders públics, a empreses o a la ciutadania, també intervenim directament sobre les persones afectades. Donem ajudes per cobrir necessitats bàsiques, com poden ser el pagament del lloguer o dels rebuts de subministraments. Però, més enllà dels ajuts bàsics, entenem que el més important és apoderar les persones i donar-los eines perquè puguin recuperar la seva autonomia econòmica i personal. Per això, posem al seu abast programes formatius, tallers d'estalvi domèstic i economia domèstica, programes d'ocupació des de la nostra xarxa d'assemblees locals i comarcals. Des de la proximitat, també les ajudem, des d'una intervenció individualitzada, a connectar-se amb la xarxa de recursos públics, buscant la complementarietat amb les nostres accions.

Amb tot, a la Creu Roja treballem de manera continuada durant tot l'any per ajudar les persones afectades per pobresa energètica. No és un problema estacional, propi dels mesos d'hivern, sinó estructural. Per això, considerem que calen polítiques transversals i permanents contra aquest fenomen, que hem d'impulsar tots els actors implicats –entitats socials, administracions, empreses– de forma continuada. No podem permetre que la pobresa energètica ens segueixi passant una factura social tan alta.

Susanna
ROIG

Directora de l'àmbit d'intervenció social de Creu Roja a Catalunya.

Diplomada en Treball Social per la Universitat de Barcelona (UB) i postgrau en Mediació i Resolució de Conflictes per la UOC.

EL PERIÓDICO

El bo social i altres pegats insuficients

La llei 24/2015 és una llei d'emergència, de sentit comú i de mínims des d'on arrencar cada vegada més garanties, però molt útil perquè la ciutadania pugui viure en llars una mica més dignes. Ara que el debat està sobre la taula, és moment d'anar més enllà.

JOAN REVILLAS

En els darrers dies hem sentit a parlar molt de la pobresa energètica, i en concret que la pobresa energètica mata. El que ha fet esclatar totes les alarmes ha estat un cas particular, però malauradament no es tracta d'un cas aïllat, sinó d'una problemàtica que s'estén no només a Catalunya sinó a tot l'Estat espanyol. Després d'aquesta tragèdia, sembla que molta més gent coneix i defensa la llei 24/2015, provinent d'una iniciativa legislativa popular, fruit de la nostra lluita diària al carrer aturant desnonaments i talls de subministrament. Es tracta d'una llei d'emergència, de sentit comú i de mínims des d'on engegar cada cop més garanties, però tremendament útil per què la ciutadania pugui viure en llars una mica més dignes. Quan es parla de pobresa energètica, però, les causes són diverses, i la seva responsabilitat recau també en actors diferenciats, que cal que prenguin les regnes en fer-se càrrec de les seves obligacions.

En primer lloc, una de les causes són els ingressos insuficients de les famílies per fer front a les factures d'aigua, llum i gas. Davant d'això, el govern central diu que pretén millorar aquests ingressos disminuint l'atur, però això no evitarà la precarietat. I és que hem de tenir en compte que les persones que no poden pagar no sempre són aturades. Les administracions locals, per la seva banda, han posat diners dels seus ja ajustats pressupostos per cobrir aquests rebuts impagats. Uns diners que van directes a continuar engreixant els multimilionaris beneficis de les companyies subministradores.

En segon lloc, el nivell d'eficiència energètica de les llars en pot ser també una de les possibles causes. Dies enrere el recentment aterrat ministre d'Energia, Álvaro Nadal, recordava al Congrés

dels Diputats l'existència del fons per a l'eficiència energètica als habitatges, finançat en part per les aportacions de l'oligopoli elèctric. El que no va recalcar el ministre és que aquestes mateixes empreses han recorregut davant els tribunals les aportacions a què se'ls obliga.

Per últim, tenim la pujada del preu de l'energia, que és en definitiva el quid de la qüestió. El control que aquest oligopoli té sobre el mercat està permetent la pujada de preus que hem experimentat en els darrers anys i que fa que estiguem pagant la quarta electricitat més cara d'Europa. En l'intent de pal·liar aquests alts preus, el bo social com a resposta a la situació de pobresa energètica és en el fons un pedaç absolutament insuficient. Mentre el nombre de beneficiaris del bo social ha disminuït gairebé en un 18% des que es va crear, la pobresa energètica no para d'augmentar (afectant ja a l'Estat espanyol un 15% de la població). I precisament UNESA, la patronal de les empreses de l'oligopoli elèctric, ha portat al Suprem el finançament del bo social per no ser elles qui l'hagin de pagar, i perquè els retornin els imports ja aportats.

La llei del Parlament ha aconseguit parar més de 39.000 talls de subministrament, però encara hi ha incompliments. La Generalitat ha de ser contundent

Queda, doncs, molta feina per fer, i ara que el debat està sobre la taula és el moment de tirar endavant propostes que s'acostin cada cop més a les nostres demandes de màxims. A Catalunya ja vam aconseguir aprovar una llei que ha aturat més de 39.000 talls de subministrament, però encara hi ha incompliments. Manca, per tant, que la Generalitat sigui contundent en l'aplicació d'aquesta llei perquè les empreses subministradores la compleixin, i si no és així sancionar-les. Abans d'efectuar cap tall, les empreses subministradores han de consultar amb Serveis Socials si a la llar hi viuen persones en situació de vulnerabilitat, però les vides que el principi de precaució protegeix, cal que es protegeixin també des de la valentia de la Generalitat per fer-lo complir.

És urgent que aquesta garantia de no tall s'estengui a la resta de l'Estat espanyol, i ho és també la necessitat d'anar més enllà. Per aquest motiu, des de la comissió promotora de la llei 24/2015 i les organitzacions de la Taula d'emergència habitacional i de pobresa energètica convoquem les entitats de tot l'Estat a treballar conjuntament una proposta de veritable tarifa social, que s'adapti a la situació econòmica de cada llar, i el cost de la qual sigui assumit per aquells actors que controlen el gran gruix del mercat, és a dir, l'oligopoli elèctric. Es tractarà d'una proposta sorgida de la societat civil que presentarem a tots els grups parlamentaris del Congrés dels Diputats.

Diu el nou ministre que hi ha un «amplíssim camp per a l'acord» en qüestions com la reforma del bo social, o perquè casos com el de la Rosa no es tornin a repetir, però el més escandalós és que no hi hagués aquest camp per a l'acord i per al sentit comú abans. Arriben tard i malament, i és trist que una persona hagi de perdre la vida perquè comencin les reaccions. Al seu torn, les subministradores segueixen donant l'esquena a la pobresa energètica sense assumir cap tipus de responsabilitat. Per sort, ara la ciutadania sap que la llei 24/2015 pot salvar vides.

Maria
CAMPUZANO

Portaveu de l'Aliança contra la Pobresa Energètica.

Llicenciada en Dret. Treballa a Enginyeria Sense Fronteres i és membre de la Xarxa per la Sobirania Energètica.

Mònica
GUITERAS

Membre de l'Aliança contra la Pobresa Energètica i de la Xarxa per la Sobirania Energètica.

Sociòloga. Ha participat en investigacions per a la sensibilització i la incidència en relació amb els impactes del model energètic i dels grans projectes d'infraestructura.

Riquesa energètica

En aquests dies d'inspeccions urgents i reclamació de sancions exemplars, es troba a faltar una reivindicació de més calat: com podem aconseguir energia neta i prou barata perquè ningú hagi de ser pobre energètic. I Espanya podria ser líder en el nou paradigma del model energètic. Però en lloc d'això, ens encallem en impostos al sol.

EFE/JOSÉ MANUEL VIDAL

La tecnologia ho canviarà tot. Quantes vegades devem haver sentit aquesta frase en les últimes dècades. Fins al punt que cada vegada que el que anomenem tecnologia (és a dir, en essència, la combinació de la informàtica i les telecomunicacions) entra en un nou àmbit, apareix una nova versió de la revolució industrial. La primera, la Revolució Industrial en majúscules, la de la màquina de vapor i el capitalisme, va anar seguida per una segona (la de l'electricitat i la producció en cadena) que va trigar més d'un segle a arribar. I després, en tan sols 50 anys, els ordinadors i les telecomunicacions ens han situat en la tercera.

L'economista Jeremy Rifkin, que fa més de 40 anys organitzava protestes contra les empreses petroleres, publicava el 2011 el seu llibre *La tercera revolució industrial*, en què anunciava la fi del model energètic tal com el coneixem, per passar a un nou paradigma d'economia completament distribuïda en el qual tots serem productors d'energia neta (mitjançant les nostres cases), a més de consumidors, i en el qual l'emmagatzematge d'energia farà possible entendre el model d'una manera totalment diferent. I certament, exemples com el *Powerwall* (bateria per a la llar) de Tesla ens anuncien que la transformació ja és aquí amb tota la seva força.

Mentrestant, les últimes alenades dels combustibles fòssils i els oligopolis (quan no monopolis) tradicionals, fan que seguim tenint discussions sobre cortines de fum, sobre les intel·ligibles factures de l'electricitat, o sobre la línia elèctrica que necessitem per alimentar l'AVE. És cert que els experts pronostiquen una primera meitat del segle XXI que fins i tot serà de transició, amb gran presència d'uns combustibles fòssils que encara esperen amortitzar enor-

mes inversions i guanyar els últims beneficis, i una demanda fins i tot creixent que encara no es pot servir de manera sòlida només amb fonts renovables, però és igualment cert que el canvi climàtic està posant el sistema al límit, i que l'eficiència i les possibilitats de la nova energia estan creixent molt ràpidament (la nova economia de l'emmagatzematge d'energia, per exemple, està evolucionant a passos de gegant).

I a Espanya, ancorats en les conseqüències del passat, les factures elèctriques segueixen arribant amb conceptes incomprensibles i difícilment justificables per a la majoria, com els dèficits de tarifa, i ens embarquem en discussions sobre qui té més responsabilitat, si els polítics o les empreses, en la crua realitat: que paguem la

sobre del 10%, havent-se duplicat durant els últims anys (alguns, com l'Associació de Ciències Ambientals, diuen que són més del 20%). Quan el 2009 es canviaven cromos, i les empreses elèctriques van acceptar el bo social (un descompte del 25% en la factura elèctrica per a determinats col·lectius) a canvi de la col·locació amb garanties públiques del deute acumulat en el sistema elèctric, la solució semblava un pas més del *business as usual* tan comú en els sectors regulats.

Sembla l'escenari ideal per liderar un canvi de model energètic que posi Espanya al capdavant d'un nou paradigma. Sembla el moment perfecte per recuperar la iniciativa que alguna vegada vam tenir per liderar aquesta tercera revolució industrial de la qual parla Rifkin, aquesta confluència de les energies renovables, la informàtica i les telecomunicacions, no només per millorar l'eficiència en el consum, sinó també per aconseguir, d'una vegada, trobar nous sectors que puguin ser motor econòmic i treure'ns de la crisi, i a la vegada dissenyar un futur sostenible. Espanya de nou al mapa mundial del sol, i aquesta vegada no solament pel turisme. Però no; hem passat en menys d'una dècada de ser el segon productor mundial d'energia fotovoltaica, a ser el desè. Just quan els costos de produir energia solar han baixat el 80%, i les teulades platejades cada vegada són més habituals a Alemanya, els EUA o la Xina. Just quan comencem a parlar seriosament de cotxes elèctrics i bateries domèstiques. Just ara, ens encallem en impostos al sol. Potser les empreses energètiques no s'han adonat de l'enorme impacte que totes aquestes qüestions poden tenir en la seva reputació, igual que ja ho han comprovat les empreses i institucions financeres.

En aquests dies d'inspeccions urgents (¿no es fan aquestes inspeccions constantment?) i reclamació de sancions exemplars, potser es troba a faltar una reivindicació més de fons: com podem aconseguir energia neta i prou barata perquè ningú hagi de ser pobre energètic. Segons l'últim informe de l'Agència Internacional de l'Energia, serà necessària una inversió de 44 bilions de dòlars per millorar i transformar l'oferta d'energia (assumint que ha de continuar crei-

Les factures elèctriques continuen arribant a Espanya amb conceptes incomprensibles i difícilment justificables per a la majoria, com els dèficits de tarifa

cinquena factura més cara de tota la Unió Europea (si ho mesurem en poder adquisitiu, tenim el dubtós honor d'estar en el segon lloc, només per darrere d'Alemanya), i que som líders absoluts en costos de distribució, multiplicant per 10, per exemple, els del Regne Unit.

Sigui com sigui, la pobresa energètica existeix. Avui paguem per l'electricitat el doble que el 2005, i segons les dades de l'INE el percentatge de llars amb dificultats per pagar-la se situa per

xent la demanda), i 23 bilions més per millorar l'eficiència en l'ús de l'energia. Tenir accés a tota l'energia que ens puguem permetre, frenant el canvi climàtic i l'augment de la contaminació. Substituint fonts, utilitzant-les millor.

Ja no estem en el temps que ens paguin la factura; tan sols hem de pretendre poder pagar-la tranquils pels nostres propis mitjans, sabent que els nostres fills tindran un món suficient per poder continuar fent-ho.

Joan Miquel
PIQUÉ

Professor d'Anàlisi de l'Entorn Econòmic a EADA Business School.

Economista per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i director de la consultora Maurilia Knowledge.

Hoy eres pequeño, mañana grande. Crecer es parte de la vida. Los riesgos también. Nuestro trabajo es ayudarle a expandirse sin que los riesgos se expandan con usted. Miles de empresarios en todo el mundo lo saben desde hace casi cien años. Miles de riesgos también. Por eso, sea cual sea el tamaño de su empresa, mire hacia arriba. Pero antes mire hacia su derecha. ¿Ve nuestro logo? No es tan pequeño.

902 12 00 82 creditoyscaucion.es

 Crédito y Caución
Atradius

Cobertura de impagos · Respaldo para el crecimiento rentable · Asesoramiento en internacionalización · Garantías para contratos públicos

Crecer es llegar donde antes no estaba por muchos muros que encuentre

